

Vakoverschrijdend taalonderwijs

1. Inleiding

Leerkrachten krijgen regelmatig de vraag: “Waarom moeten we dat kennen/kunnen?”. Voor sommige lesonderwerpen of doelstellingen heb je een pasklaar antwoord, maar voor andere ligt dat heel wat moeilijker. Een andere veelvoorkomende opmerking van leerlingen is de werklast: “Moeten we nu weer een verslag schrijven, voor chemie moesten we twee weken geleden al één maken”. De inzet van leerlingen voor een opdracht hangt echter vaak samen met het antwoord op die ene vraag, want wanneer jongeren een taak zinvol vinden, heeft dat een positieve invloed op hun motivatie (Placké et al. 2018). Het taalverwervingsproces vormt hier geen uitzondering op. Ook de Taalunie is zich hiervan bewust en stelt dat men zich voor het vak Nederlands in de 21ste eeuw moet richten op “leren omgaan met (functionele) taal in authentieke situaties” (Vanhooren e.a. 2017). De bedoeling van dit artikel is om aan de hand van een aantal praktijkvoorbeelden inspiratie te geven over hoe je met je collega’s, dankzij vakoverschrijdende taaltaken en samen met de leerlingen, verschillende leerplandoelstellingen kunt behandelen zonder eindeloos repetitief te worden.

2. Authentieke (taal)taken verhogen de motivatie van leerlingen

Uit het onderzoek van Placké en collega’s blijkt dat leerlingen een voorkeur hebben voor authentieke opdrachten en problemen (Placké 2018). De nadruk op betekenisvolle opdrachten vinden we ook terug in alle Vlaamse leerplannen voor het vak Nederlands. In het leerplan Nederlands voor de derde graad aso verwoordde men het als volgt:

“Taalonderwijs gedijt het beste in omstandigheden die zoveel mogelijk aansluiten bij de manier waarop de leerlingen in de buitenwereld hun taal op natuurlijke wijze verwerven. Dat wil zeggen: ingebed in activiteiten die voor de leerlingen betekenisvol, aantrekkelijk en hanteerbaar zijn” (Gemeenschapsonderwijs 2014).

Wanneer je als leerkracht niet enkel de zinvolheid van een opdracht kunt uitleggen, maar deze ook kunt laten ondervinden, verhoog je de motivatie en de inzet van leerlingen.

3. Het belang van vakoverschrijdend werken

De taalcompetentie van leerlingen verhogen en versterken, is een opdracht van het hele leerkrachtenteam en niet enkel van de leerkracht Nederlands. Dat wil zeggen dat elke leraar oog moet hebben voor de ontwikkeling van taalcompetentie en meewerkt aan het taalbeleid (Vanhooren e.a. 2017). We mogen echter niet verwachten dat een praktijk- of zaakleerkracht zonder taalopleiding de expertise heeft om taalspecifieke doelen aan te brengen. Daarenboven hebben ze daarvoor meestal de tijd niet (Vanhooren e.a. 2017). Dat is één van de belangrijkste redenen waarom samenwerken met een taalleerkracht en al zeker met de leerkracht Nederlands interessant kan zijn. Als leerkracht wil je ook steeds het goede voorbeeld geven aan je leerlingen. Een belangrijke vaardigheid die je hen wilt bijbrengen, is het kunnen samenwerken met anderen. Door vakoverschrijdend te werken, toon je de leerlingen meteen dat dat van groot belang is in een job. Uiteindelijk heeft samenwerken met collega's heel wat voordelen voor je eigen professionele ontwikkeling. Het biedt je namelijk de mogelijkheid om van elkaar te leren en het vermindert het professionele isolement (Mitchell 2015).

In Vlaanderen zal het belang van vakoverschrijdend werken enkel toenemen, aangezien de eindtermen van de onderwijsvernieuwing worden vastgehaakt aan sleutelcompetenties in plaats van aan leergebieden of vakken. De leerplanmakers krijgen wel de vrijheid om te bepalen welke competenties binnen welke leergebieden, vakken of vakkenclusters behandeld zullen worden (Vlaams Parlement 2017).

4. Praktijkvoorbeelden

4.1 Schrijfvaardigheid

Volgens het leerplan Nederlands moeten de leerlingen aan het einde van de derde graad in staat zijn om een gedocumenteerde en beargumenteerde tekst te schrijven voor een onbekend publiek. Daarnaast moeten ze correct kunnen citeren met bronvermelding, hun eigen tekst kunnen reviseren, de lay-out van een tekst kunnen verzorgen en gebruik kunnen maken van ICT. Dat zijn heel wat leerplandoelstellingen die je zou kunnen bundelen in één taaltaak. Voor Geschiedenis moesten de leerlingen al een tekst schrijven over het leven aan het hof van Lodewijk XIV in Versailles. Door deze opdracht samen te geven, bespaar je tijd en heb je meer ruimte om de leerlingen voldoende te begeleiden. De leerlingen kregen de opdracht en mogelijke documentatie van de leerkracht Geschiedenis. Als leerkracht Nederlands ga je aan de slag met de taak om het raadplegen en vermelden van bronnen aan te leren of te herhalen. Het onderwerp is een Franse vorst waardoor de leerkracht Frans de gevonden bronnen kan gebruiken voor een leesvaardigheidsles. Tijdens een les over de opbouw van een gedocumenteerde en beargumenteerde tekst wordt de tekststructuur van hun werk opge-

bouwd. Tijdens de les ‘reviseren’ kunnen ze, na het schrijven van de eerste versie van de tekst, hun eigen werk, maar ook dat van hun medeleerlingen, reviseren. Bij de eindbeoordeling geeft de leerkracht Geschiedenis een punt op het inhoudelijk element en de leerkracht Nederlands op de vorm, de tekstopbouw en de taal.

4.2 Spreekvaardigheid

In het laatste jaar van het technisch en beroepsonderwijs moeten de leerlingen een geïntegreerde proef (GIP) maken. Vaak wordt deze geleid door de praktijkleerkrachten en is deze opleidings-specifiek. Aan het einde van het jaar moeten ze hun eindproduct mondeling voorstellen aan een jury. Voor de meeste leerlingen is dat geen evidentie. Als leerkracht Nederlands kan je dit proces begeleiden door hen voor te bereiden op deze voorstelling en op de vragenronde die volgt. Het leerplan zegt namelijk dat de leerlingen gedocumenteerde informatie moeten kunnen presenteren voor onbekende volwassenen, standpunten of oplossingen voor problemen moeten kunnen uiteenzetten voor onbekende volwassenen en een kritische houding tegenover hun eigen spreekgedrag moeten aannemen (VVKSO 2014). Aan deze doelstellingen kan je werken door te starten met een powerpointkaraoke om samen tot de *do's* en *dont's* van een presentatie te komen. Dan vraag je hen om een eerste versie van hun GIP-presentatie voor te bereiden. Tijdens de eerste presentatieronde krijgen de leerlingen feedback van hun *peers* op basis van een kijkwijzer of kan je hen vragen om zichzelf te beoordelen. Na de herwerkingstijd volgt er een tweede presentatieronde met een onafhankelijke jury. Deze kan bestaan uit collega's, ouders, leerlingen, enz. Wanneer de effectieve presentatiedag aanbreekt, hebben de leerlingen hun voorstelling al meermaals kunnen inoefenen en aanpassen. Naast de presentatietechnieken toon je hen dankzij deze werkwijze ook het belang van meerdere versies.

4.3 Lees- en schrijfvaardigheid

Tijdens hun schoolcarrière krijgen leerlingen heel wat tekstmateriaal te verwerken. Voornamelijk het behandelen van studieteksten is vaak een probleem bij jongeren. Collega's hebben niet altijd de tijd of de talige achtergrond om die teksten uitgebreid met de leerlingen te ontleden. Door aan collega's en leerlingen teksten te vragen die gekend moeten zijn voor het examen kan je werken aan de lees- en schrijfvaardigheid van de leerlingen, maar ook aan het toepassen van de woordstrategieën, het herkennen van tekststructuren en leren leren. Aan het einde van de les(senreeks) hebben de leerlingen een mooi schema dat ze kunnen hanteren bij het studeren.

5. Besluit

Heel wat leerlingen ontbreekt het aan motivatie en ook onderzoek geeft aan dat bepaalde dingen in onze lespraktijk anders kunnen. De huidige richtlijnen geven leerkrachten al wat ruimte om vakoverschrijdend te werken en de nieuwe eindtermen zullen die ruimte enkel vergroten. Door opdrachten te bundelen en nauw samen te werken met collega's van praktijk- en zaakvakken kan je heel wat bereiken met je leerlingen. Je toont hen het belang van de vaardigheden die ze moeten leren, maar ook de samenhang met andere vakken en leergebieden. Daarnaast verhoog je hun motivatie, omdat het afgewerkte product voor meerdere vakken bruikbaar is. Als leerkracht verhoogt deze manier van werken je professionaliteit en ga je efficiënter om met de leer-tijd die je krijgt.

Referenties

- Gemeenschapsonderwijs (2015). *Leerplan secundair onderwijs AV Nederlands. Basisvorming en specifiek gedeelte. Derde graad ASO*. Brussel: Huis van het GO!.
- Gemeenschapsonderwijs. (2014). *Leerplan secundair onderwijs AV Nederlands. Basisvorming. Derde graad TSO-KSO*. Brussel: Huis van het GO!.
- Mitchell, D. (2015). *Wat écht werkt. 27 evidence based strategieën voor het onderwijs*. Huizen: Pica.
- Placklé, I., K.D. Könings, W. Jacquet, A. Libotton, J.J.G. van Merriënboer & N. Engels (2018). "Students embracing change towards more powerful learning environments in vocational education". In: *Educational Studies*, 44 (1), p. 26-44.
- Vanhooren, S., C. Pereira & M. Bolhuis (2017). *Iedereen taalcompetent! Visie op de rol, de positie en de inhoud van het onderwijs Nederlands in de 21ste eeuw*. Den Haag: Algemeen Secretariaat Nederlandse Taalunie.
- Vlaams Parlement (2017). 'Voorstel van decreet houdende wijziging van het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997 en de Codex Secundair Onderwijs, wat de onderwijsdoelen betreft'. Online raadpleegbaar op: <http://docs.vlaamsparlement.be/pfile?id=1342962>.
- VVKSO. (2014). *Nederlands derde graad ASO-KSO-TSO. Leerplan secundair onderwijs*. Brussel: Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs.